BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA ADABIY ERTAKLARNI O‘RGATISH USULLARI

Uskinboyeva Adolat – magistrant,
O‘zbekiston — Finlandiya pedagogika institute

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich ta’limda adabiy ertaklarni o‘rgatish usullari tahlil qilinadi. Ertaklarning bola tafakkurini shakllantirish, ma’naviy-axloqiy tarbiyasiga ta’siri o‘rganiladi. Shuningdek, o‘qitish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish yo‘llari ko‘rsatib o‘tiladi. Maqolada ertaklarni qiyosiy o‘rgatish usuli, muammoli ta’lim va interfaol metodlarning ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, adabiy ertaklar, qiyosiy tahlil, interfaol usullar, muammoli ta’lim.

Аннотация: В данной статье анализируется методика преподавания литературных сказок в начальной школе. Изучено влияние сказок на формирование мышления детей, нравственное и нравственное воспитание. Также будут показаны пути эффективного использования современных педагогических технологий в учебном процессе. В статье раскрывается значение сравнительного обучения сказкам, проблемного обучения и интерактивных методов.

Ключевые слова: начальное образование, литературные сказки, сравнительный анализ, интерактивные методы, проблемное обучение.

Abstract: This article analyzes the methods of teaching literary fairy tales in primary education. The impact of fairy tales on the formation of a child's thinking, spiritual and moral education is studied. Also, ways of effectively using modern pedagogical technologies in the teaching process are shown. The article reveals the importance of the comparative teaching method of fairy tales, problem-based learning

and interactive methods.

Keywords: primary education, literary fairy tales, comparative analysis, interactive methods, problem-based learning.

Boshlang‘ich ta’limda adabiy ertaklarni o‘rgatish bolalarning adabiy-estetik didini shakllantirish, tafakkurini rivojlantirish hamda ularni ma’naviy yetuk shaxs etib tarbiyalashda muhim o‘rin tutadi. Ertaklar bolalar uchun nafaqat qiziqarli hikoyalardan iborat bo‘lib, balki ularda ezgulik, adolat va mehnatsevarlik kabi fazilatlar singdirilgan. Shu sababli, ertaklarni o‘rgatishning zamonaviy usullari va ularning samaradorligini oshirish dolzarb masala hisoblanadi.

Adabiy ertaklar orqali bolalar nutq madaniyatini rivojlantiradi, badiiy tafakkuri va obrazli fikrlashi shakllanadi. Shuningdek, ertaklar bolalar dunyoqarashini boyitib, ularni mustaqil fikrlashga undaydi. Adabiy ertaklar ta’lim-tarbiya jarayonida quyidagi didaktik vazifalarni bajaradi:

Nutq rivojlantirish – Bolalar ertak matni orqali yangi so‘z va iboralarni o‘rganadi, o‘z fikrini ravon ifodalashga o‘rganadi.

Axloqiy tarbiya – Ertaklardagi qahramonlar misolida bolalar ezgulik, adolat, mehnatsevarlik va halollik kabi fazilatlarni o‘zlashtiradi.

Ijodiy tafakkurni rivojlantirish – Ertaklarning syujetlari bolalarda tasavvur va ijodiy fikrlashni shakllantiradi.

Masalan, o‘zbek xalq ertaklaridan “Zumrad va Qimmat”da ezgulik va yovuzlik o‘rtasidagi kurash ko‘rsatilgan bo‘lib, u bolalarda yaxshilik va yomonlik haqidagi tushunchalarni mustahkamlaydi1.

Mutaxassislarning fikricha, adabiy ertaklarni to‘g‘ri tanlash va samarali o‘qitish metodikasini qo‘llash bolalarning ruhiy va axloqiy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi2. Shu bois, o‘qituvchilar ertaklarni tanlashda ularning mazmuni, bolalar yoshiga mosligi va didaktik ahamiyatini hisobga olishlari lozim.

1 Ergashev A. Boshlang‘ich sinflarda badiiy adabiyotni o‘qitish. – Samarqand: Zarafshon, 2023.
2 Vahobov N. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2022.

Zamonaviy pedagogikada ertaklarni o‘rgatishda quyidagi usullar samarali hisoblanadi:

Qiyosiy tahlil usuli: O‘zbek xalq ertaklari bilan jahon ertaklarini taqqoslash orqali bolalar turli madaniyatlardagi o‘xshashlik va farqlarni anglaydi. Masalan, "Zumrad va Qimmat" (o‘zbek ertagi) va "Oppog‘oy" (Gans Xristian Andersen ertagi) asarlarini taqqoslash bolalarda tahliliy fikrlashni rivojlantiradi.

Muammoli ta’lim usuli: O‘qituvchi ertak mazmunidan kelib chiqib, bolalarga turli muammoli vaziyatlarni taqdim etadi. Masalan, "Boshqasiga yomonlik qilgan odamning o‘zi qanday oqibatga duch keladi?" degan savol orqali bolalarning tanqidiy fikrlashi rag‘batlantiriladi.

Interfaol usullar: “Aqliy hujum”, “Rolli o‘yinlar”, “Klaster usuli” kabi metodlar ertaklarni yanada samarali o‘rgatishga yordam beradi. Masalan, bolalar ertak qahramonlarini jonlantirib, rolli o‘yin shaklida ijro etish orqali ertak mazmunini yanada chuqurroq anglaydilar.

Guruhiy ish va muhokama usuli: O‘quvchilar kichik guruhlarga bo‘linib, o‘qigan ertaklarini tahlil qiladi va baholaydi. Bu usul bolalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirib, muloqot madaniyatini shakllantiradi.

Boshlang‘ich sinflarda ertaklarni o‘rgatishda vizual materiallar, audio kitoblar va multfilmlar juda muhim rol o‘ynaydi. O‘qituvchi ertak mazmunini yanada tushunarli qilish uchun quyidagi materiallardan foydalanishi mumkin:

Rasmlar va suratlar – Bolalar ertak qahramonlarini ko‘z oldida gavdalantira oladi.

Audio kitoblar – Bolalar ertaklarni eshitish orqali ularning mazmunini yaxshi tushunadi.

Interfaol taqdimotlar – Slayd va animatsiyalar orqali ertaklarni jonlantirish mumkin.

Tajribalar shuni ko‘rsatmoqdaki, ushbu metod va texnologiyalar yordamida ertaklarni o‘rgatish bolalarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi3.

Boshlang‘ich ta’limda adabiy ertaklarni o‘rgatish bolaning ma’naviy-axloqiy tarbiyasiga, nutq madaniyatiga va badiiy didining shakllanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ertaklarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida o‘qitish bolalarning faolligini oshiradi hamda ularning mustaqil va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bois, ertaklarni o‘rgatishda qiyosiy tahlil, interfaol metodlar va zamonaviy didaktik materiallardan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir.

3 Ergashev A. Boshlang‘ich sinflarda badiiy adabiyotni o‘qitish. – Samarqand: Zarafshon, 2023.